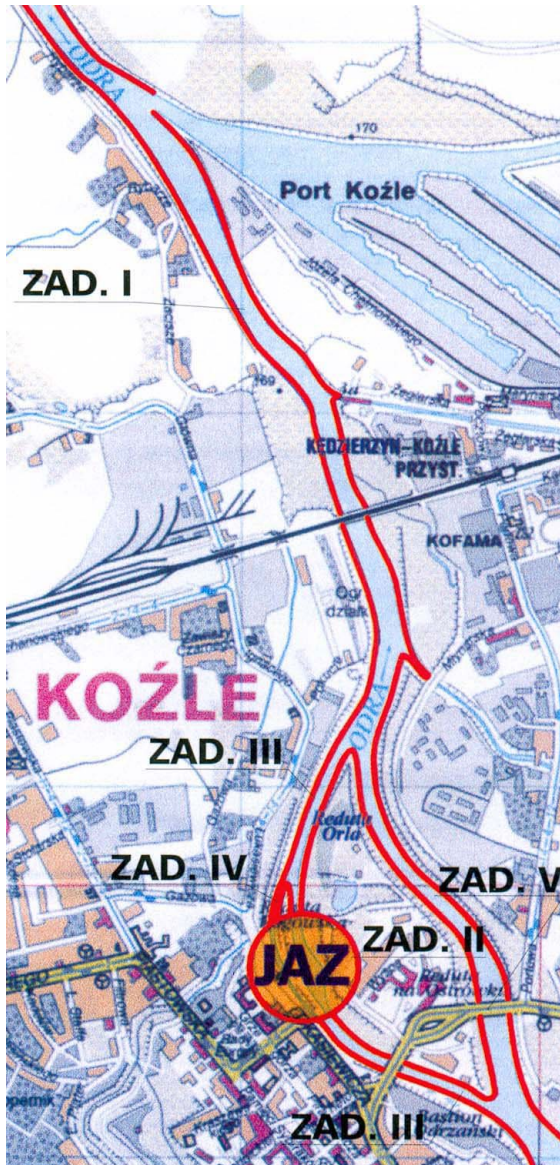

3.4.1. Stopień Wodny Koźle.

Jest najważniejszym elementem Kozielskiego Węzła Wodnego, zlokalizowany w m. Kędzierzyn-Koźle, gm. Kędzierzyn-Koźle, pow. Kędzierzyński, woj. Opolskie, rz. Odra km 95,20. Spad 2,61 m.

Sytuacja Kozielskiego Węzła Wodnego z uwzględnieniem najnowszych zadań modernizacyjnych.

Tworzą go następujące obiekty:

1. Jaz kłapowy na rzece ([Starej](#)) Odrze (z przepławką dla ryb i kładką komunikacyjną, roboczą, technologiczną na jazie) 2002.
2. Śluza komorowa, 1856.
3. Zespół budynków przystopniowych, 1886-1887.
4. Jaz kłapowy na Kanale [powodziowym](#) [Nowej](#) Odry (pod mostem), 1969-1972.

Stopień powstał przed XVIII wiekiem wraz z pierwszymi jazami. Pierwsza śluza w Koźlu została zbudowana w 1782 roku w celu żeglugi na stopniu wodnym z jazem stałym. Jaz piętrzył wody rzeki dla potrzeb rozbudowy fortyfikacyjnej Twierdzy Koźle. Wody piętrzone jazem zasilały dwie fosy otaczające fortyfikacje przyczółku mostowego „Tete du Pont” i Reduty Kłodnickiej. Kozielską śluzę drewnianą przebudowano na murowaną w 1836 r., a

następnie przystosowując żeglugę dla statków o nośności 100 ton zbudowano nową śluzę o długości użytkowej 41,90 m i szerokości użytkowej 5,34 m., która utrzymała konstrukcję i materiał z okresu budowy. W latach 1883-1887 przeprowadzono regulację rzeki w Koźlu wykonując przekop i nowy Kanał Odry z jazem piętrzącym

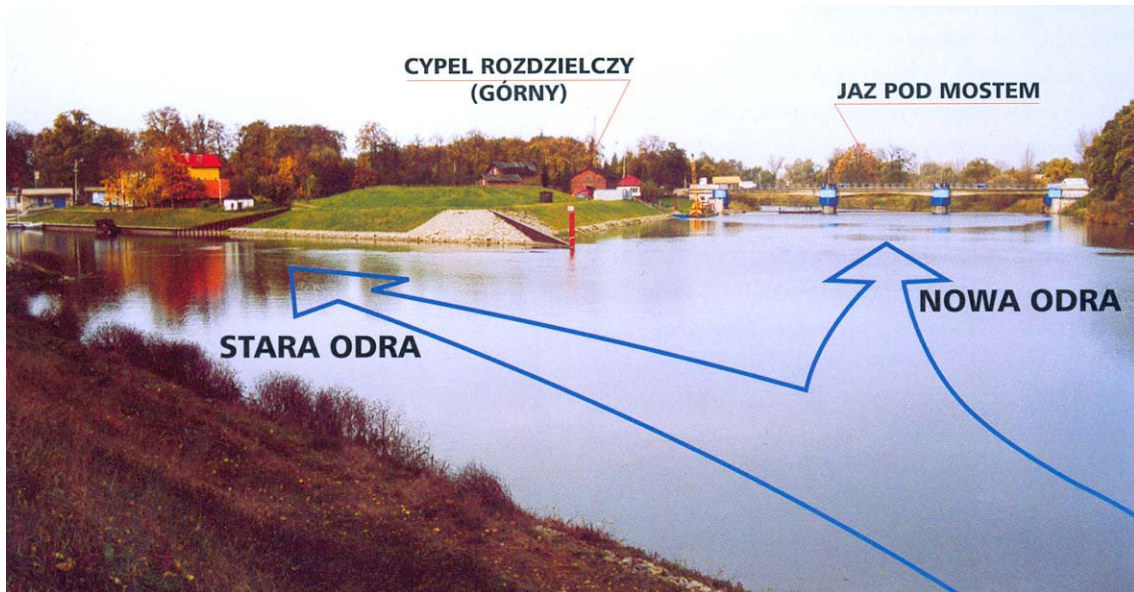
koźłowo-iglicowym systemu inż. Poiree, pierwszym jazem tego typu zbudowanym na Odrze. Jaz wbudowany był w konstrukcję trzyprzęsłowego mostu drogowego o przęsłach stalowych systemu Schwedlera. Jaz uszkodzony w 1945 roku funkcjonował do 1969 roku, w którym przebudowano go na jaz klapowy, który funkcjonuje do dzisiaj.

Jaz klapowy na (Starej) Odrze pod mostem.

Od przebudowy jazu koźłowo-iglicowego pod mostem rozpoczęto zastępowanie jazów koźłowo-iglicowych na Odrze jazami o konstrukcji klapowej lub sektorowej. W 1972 roku na jazu klapowym zamontowano siłowniki belgijskiej firmy „DIMOUT”, a hydraulikę przedsiębiorstwa „WAMAG” – Kluczbork. Jaz modernizowało PBH „Odra 1” (zlikwidowane w 2000 roku), kierownikiem budowy był inż. Tabisz. Po powodzi w 1997 roku opracowano projekt poprawy przepustowości wielkich wód przez Kozielski Węzeł Wodny. W miejsce jazu stałego na Starej Odrze zbudowano nowy, dwuprzęsłowy jaz klapowy o świetle 2 x 32,00 m. = 64,00 m. Jednocześnie wykonano remont kapitalny śluzy komorowej z 1856 roku i zlikwidowano zabudowę przystopniową przesuwając wał przeciwpowodziowy. Przebudowę i remonty budowli hydrotechnicznej stopnia oraz prace udrożnieniowe i modernizacyjne Kozielskiego Węzła Wodnego wykonano w latach 1999-2001, były przedsięwzięciem „Programu

dla Odry 2006” finansowanym z kredytu Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz środków Budżetu Państwa. Jazy klapowe w Koźlu współdziałają ze sobą w zakresie piętrzenia i przepuszczania wód i lodów Odry. Sterowanie tymi jazami jest skoordynowane, zaś celem głównym tego sterowania jest stabilizacja zwierciadła wody górnej. Stacja komputerowa zapewnia monitorowanie i sterowanie pracą obu jazów.

Rozdział wód na Starą i Nową Odrę.

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA		ZAŁĄCZNIK NR 3
1. Miejscowość KĘDZIERZYN - KOŻŁE	2. Obiekt: Stopień wodny Koźle STOPIEŃ WODNY "KOŻŁE" ZESPÓŁ	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokumentacja fotograficzna verte !.
		
<ol style="list-style-type: none">1. Śluza komorowa z 1856 roku na kanale przy jazie stałym, neg. 900/648/32. Jaz kłapowy z 1972 roku i magazyn iglic z 1887 r., neg. 900/739/53. Zespół bud. przy jazie kłapowym (dawniej kozłowo-iglicowym), neg. 900/739/2		
Wkładkę złożył: mgr inż. Leszek Budych 5 października 1998 r.		
Miejsce przechowywania negatywów: archiwum BSiDZT St. Januszewski		

https://zabytek.pl/pl/obiekty/stopien-wodny-kozle-343784/dokumenty/PL.1.9.ZIPOZ.NID_N_16_EN.30668/9

Stan komory i wrót śluzy przed remontem kapitalnym na Wkładce do Karty Ewidencyjnej Zabytków Architektury i Budownictwa, 1998 r.

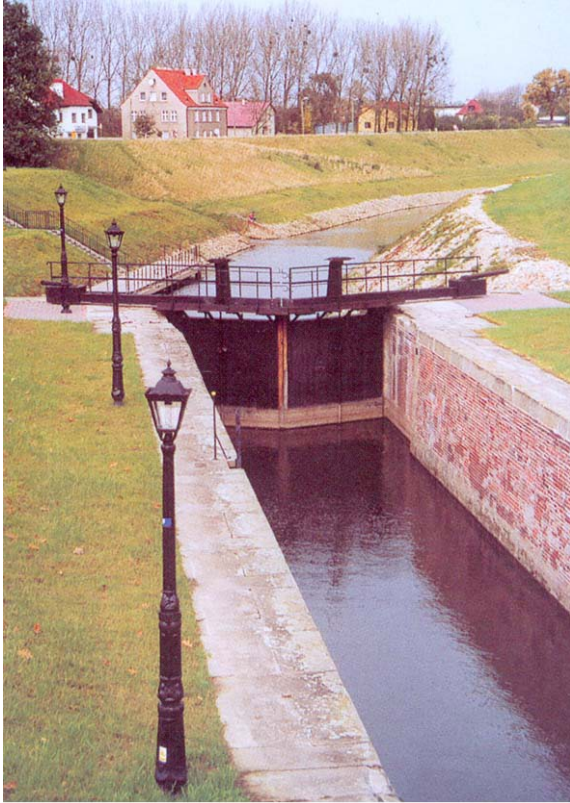

<https://polska-org.pl/5623103,foto.html?idEntity=4424740>

Śluza od dolnej wody.

Ręcznie otwierane wrota śluzy.

**Widok na komorę, wrota dolne
i awanport dolny śluzy.**

Wartości zabytkowe posiada układ przestrzenny stopnia wodnego o stabilnej sytuacji i śluza komorowa z 1856 roku, jedna z najstarszych śluz na Odrze. Tylko ona utrzymała oryginalne, ręczne napędy wrót. Wyposażenie pozostałych obiektów nowoczesne. Większość obiektów została zmodernizowana i przebudowana. Kanał śluzowy i śluza utrzymały, podobnie jak i zespół, kształt z końca XIX w. Wartości historyczne tego założenia podnosi fakt, że to jedyna śluza odrzańska, która do dzisiaj utrzymała oryginalne XIX-wieczne mechanizmy sterowania otwarciem wrót i zastawek. Stanowi znakomitą ilustrację modelu murowanej komorowej śluzy, typu budowanego na Odrze od lat 30/40-tych XIX w. Analogiczne budowle znaleźć

można jedynie w Brzegu (zasypana, widoczne jedynie relikty głowy górnej) i we Wrocławiu (śluza "Piaskowa" - przedłużona w drugiej poł. XIX w.). W porównaniu z innymi śluzami komorowymi Odry, ona jedynie na szlaku od Koźła do Wrocławia oparła się szczęśliwie XX-wiecznym modernizacjom (zwłaszcza w zakresie konstrukcji wrót, napędów, systemu wypełniania komory wodą). Co zawdzięcza temu, że od początku XX stulecia żegluga na odcinku do Raciborza zamierała a ustała definitywnie po II wojnie światowej. Śluza komorowa tzw. stara wpisana została do rejestru zabytków. Stopień wodny na rzece Odrze jest najważniejszym elementem Kozielskiego Węzła Wodnego ukształtowanego w końcu XIX wieku.

Widok na jaz *klapowy* na Starej Odrze od wody górnej – wraz z przepławką dla ryb i kładką komunikacyjną.

Nowoczesne zasilanie hydrauliczne jazu.

Sterowanie jazem za pomocą komputera.